

ҒТАХР 14.23.09

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ

С.Н. Жиенбаева¹, К.М. Ақбергенова²

¹п.ғ.д., профессор

² 6M010100-Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу мамандығының 2-курс магистранты

^{1,2} Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан,

Saira27111@gmail.com

Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың әлеуметтік дағдыларының дамуын көрсететін шетелдік әдебиеттерге шолу жасалған. «Дағды», «әлеуметтік дағдылар» ұғымы, баланың базалық әлеуметтік дағдылары, олардың дамуына жәрдемдесетін қандай негізгі әдістер бар екендігі анықталған. Балалардың әлеуметтік өзара іс-әрекетіндегі психологиялық мәселелері, олардың қарым-қатынасы мен коммуникациясының ерекшеліктері, өзара іс-қимыл сапасын анықтайтын факторлар талқыланады. Әлеуметтік дағдылардың қалыптасуының негізгі кезеңдері, әлеуметтік дағдылардың қалыптасу деңгейі, балабақшадағы мектепке дейінгі баланың табысты әлеуметтік даму көрсеткіштері көрсетілген.

Түйін сөздер: дағдылар, әлеуметтік дағдылар, мектепке дейінгі жастағы балалар, әлеуметтік даму

Қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің жоғары деңгейдегі жылдамдығы, олардың дағдарысы, білім мен ақпарат көздерінің кең таралуы, қоғамның жалпы мәдениеті мен жеке тұлғаның мәдениеті, әлеуметтік мінез-құлық пен іс-әрекет амалдарының үлгілері туралы жаңа көзқарастардың ағысы қазіргі білім беру мазмұнын өзгерту қажеттігін анықтайды.

Қазіргі кезеңдегі білім беру қоғамның және жеке тұлғаның өзгермелі сұранысына, болашақ ұрпақтың өмір тәжірибесінің қозғалмалығы және өзгермелілігіне бағытталуын талап етіп отыр.

Бүгінгі күні мектепке дейінгі педагогикада ғылымында мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын және әлеуметтік мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру өзекті мәселе болып табылады. Елбасы Н. Назарбаевтың «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты жолдауында «2019 жылдың 1 қыркүйегіне қарай мектепке дейінгі білім беру ісінде балалардың ерте дамуы үшін өз бетінше оқу машығы мен әлеуметтік дағдысын дамытатын бағдарламалардың бірыңғай стандарттарын енгізу қажет деген тапсырма берген болатын [1]. Әлеуметтік дағдылардың дамуы баланың балабақшадағы өмірінде жүретінін, барлық қызмет түрлеріне ойын, құрастыру, бейнелеу және т.б. жүзеге асырылады. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру барлық білім беру салаларында, әсіресе, «Әлеумет» білім саласында қоршаған ортамен таныстыру және тілін дамыту бойынша ұйымдастырылған оқу әрекетінде, жеке және топтық сабақтарда психологпен, тәрбиешімен жүргізілген бірлескен жұмыстарда шешіледі. Алайда күн тәртібінде әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға белгілі уақыт бөлінбеген.

Мектеп жасына дейінгі балалар игеретін маңызды әлеуметтік дағды - бұл отбасындағы және қоғамдық орындардағы дұрыс мінез-құлық, күнделікті өмірде өздігінен қызмет ету, гигиена құралдарын мақсатты мақсатта пайдалану және т.б. ұқыпты болу.

«Дағды», «әлеуметтік дағдылар» ұғымының мәнін, оларды дамытуға қандай негізгі әдістер көмектесетінін анықтау қажет. «Дағды» ұғымын зерттегенде қабілет ретінде, біліктілікпен синонимдес, автоматтандырылған әрекет тұрғысында түсіндіріледі. Көптеген әдебиеттерде дағдының анықтамасы іс-әрекеттің жетілдірілуіне бағытталған, бірнеше рет қайталанатын,

мақсатқа бағытталған жаттығулардың нәтижесі деп тұжырымдалған. Ол сананы, оңтайлы орындау уақытын, сапасын арнайы бақылауды қажет етпейді [2; 19].

Н.Бернштейн күрделі көп деңгейлі қимыл-қозғалыс жүйесі ретінде дағдыны неғұрлым толық және адекватты түсіндіруді ұсынған: «бұл сырты әрлеген және қозғалыс жаттығуларының мәнін құрайтын белсенді психомоторлы іс-әрекет... Қимыл-қозғалыс дағдылары мәнді тізбектегі іс-әрекетті сақтап, бөлек мәнді звеноларын бөліп алмай, олардың реті араласпайтындай жағдайда ғана пайда болады. Қозғалыс дағдысы өзі өте күрделі құрылым: ол әрдайым жетекші және фондық деңгейлерге, жетекші көмекші звенолары сөздің өзіндік мағынасына қарай реңі, түрлі рангідегі автоматизациясы болады. Н.А. Бернштейннің айтуынша, дағдыны қалыптастыру күрделі процесі болып табылады, оған барлық сенсоримотор деңгейлері кіреді. Ғалым кез-келген дағдының құрылымын екі кезеңмен анықтайды [3; 74].

Бірінші кезең - дағдыны қалыптастыру - төрт кезеңді қамтиды:

- 1) жетекші деңгей құру;
  - 2) қозғалыстардың қандай қимылдан тұратынын анықтау, яғни басқа адамның қозғалыстарын байқау және талдау деңгейінде болуы мүмкін;
  - 3) «осы қозғалыстарды іштей сезіну» арқылы жағымды түзетулерді енгізу.
- Бұл кезең бірден басталады, кенеттен басталады және өмір бойы қалады (егер сіз жүзуді үйренсеңіз, онда ұзақ уақыт жасаңыз), бірақ бұл барлық дағдыларға жатпайды;

- 4) фондық түзетулер төменгі деңгейге, яғни автоматтандыру процесіне ауыстыру.

Дағдыны дамыту үшін уақыт қажет, ол барлық қозғалыстардың дәлдігі мен стандарттығын қамтамасыз етуі керек.

Екінші кезең - дағдыны тұрақтандыру да фазаларға бөлінеді:

- 1) синергетикалық (әр түрлі деңгейлердің бірге жүруі);
- 2) стандарттау;
- 3) әртүрлі кедергілерге, яғни «иммунитетке» қарсы тұруды қамтамасыз ететін тұрақтандыру.

Кез-келген дағдыны қалыптастыру үшін жетекші деңгейден автоматизмге ауысу деңгейлері, фондық автоматизмге ауысу деңгейлері, сондай-ақ тұжырымдамаларды бекіту: сыртқы әсерлер (басқа әрекетте жаттығулардың болмауы және т.б.) немесе ішкі (шаршау) нәтижесінде дағдының да автоматизациясы болып табылады. Ауру және қайта автоматтандырылған дағдыларды қалпына келтіру ретінде жүреді. Барлық осы ұғымдар оқу іс-әрекеті және оларды ұйымдастыру үшін өте маңызды, өйткені олар кез-келген дағдыға қатысты - жазу, санау, компьютермен жұмыс, есептерді шығару, аударма және т.б.

Н.А. Бернштейннің айтуы бойынша, «дағдыны дамытудың диалектикасы дәл даму бар жерде, сол жерде әрбір келесі қойылым алдыңғыға қарағанда жақсы болады, яғни оны қайталамайды. Сондықтан жаттығу, негізінен, қайталанбастан қайталанады [3; 78] . Осы айқын парадокстың шешімі жаттығу - бұл қайталау немесе қозғалыстың қозғалысы емес, оның құрылысы.

Жақсы жүргізілген жаттығу осы қиымалды шешуге қолданылатын құралдарды емес, бұл мәселені шешу, уақыт өткен сайын құралдарды өзгерту және жетілдіру процестерін қайталайды».

Біліктіліктің заңдылықтарын қарастыру барысында оның қалыптасу сәті мен оқушының ынтасы деңгейінің арасындағы байланысты ескеру қажет.

Дағдыны қалыптастыруға үш фактор әсер етеді:

1. Оқу жылдамдығы: адам ақпаратты қаншалықты тез меңгереді, қандай да бір жаттығуларды өздігінен жасайды және өзін-өзі қалай ынталандырады.

2. Дамудың бастапқы деңгейі: қандай тұлға білімге, дағдыға ие, сонымен қатар ол не істейтінін қалай түсіндіре алады.

3. Жағдайдың (операцияның) болуы: адам операцияның мазмұнын қаншалықты дәл түсінетіндігі және бір жағдайдан екінші жағдайға қаншалықты тез ауыса алатындығына байланысты. Осы факторлардың барлығы адам бойында жинақталған кезде, дағдыларды қалыптастыру барысын бағалауға болады.

Әлеуметтік дағдылар - бұл басқа адамдармен қарым-қатынасты тиімді басқару мүмкіндігі. «Әлеуметтік дағдылар» термині неғұрлым кең және аз формалды. «Әлеуметтік дағды» ұғымын

анықтаған зерттеушілердің алғашқысы В. Слот болды. Әлеуметтік дағдылар дегеніміз - адам өмір бойы игеретін және оны қоғамда өмір сүру үшін қолданатын, басқалармен тепе-теңдігін орнататын әлеуметтік қарым-қатынас әдістері мен әдістерінің жиынтығы [4; 320]. Әлеуметтік дағдылар нақты техникалық дағдыларды толықтырады. Бұл тұлға аралық және тұлға аралық дағдылар, оның ішінде достық, сypайылық, сенімділік, әдептілік және барлық аралық ұғымдар.

Әлеуметтік дағдылар мәселесі жеке тұлғаның әлеуметтік құзыреттілік проблемасымен тығыз байланысты. Жеке тұлғаның әлеуметтік құзыреттілігін зерттеушілер (Ю.М. Жуков, Ю.Н. Емельянов, Е.В. Коблянская, А.Ю. Кожаспиров, А.А. Кидран, А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский және т.б).

Әлеуметтік құзыреттілік адамның мінез-құлқында ерекше мәнге ие. Бұл өмірдегі қателіктердің алдын алуға, эмоционалды жағдайды, қоғаммен қарым-қатынасты оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік құзыреттілік оның ең жалпы түрінде «Мен» - «қоғам» қатынасын түсіну, дұрыс әлеуметтік бағдарларды таңдау және осы қызметті басшылыққа сәйкес өз қызметін ұйымдастыру қабілеті немесе адамға қоғамдағы өмір нормалары мен ережелерін тиісінше орындауға мүмкіндік беретін әлеуметтік дағдылар ретінде ұсынуға болады.

Әлеуметтік құзыреттілік - бейімделу құбылысы. Әлеуметтік құзыреттіліктің құрылымдық емес, маңызды мәні тұрғысынан бұл құбылысты оған белгілі бір әлеуметтік рөлді тиімді орындауға мүмкіндік беретін адамның бейімделуінің белгілі деңгейі (әлеуметтену, әлеуметтік жетілу) ретінде анықтауға болады. Әлеуметтік құзыреттілік - адамға қоғамдағы өмір нормалары мен ережелерін барабар орындауға мүмкіндік беретін әлеуметтік дағдылар (міндеттер).

Қазіргі педагогика ғылымында «әлеуметтік құзыреттілік» ұғымына нақты түсінік жоқ. Бұл жеке тұлғаның қоғамның рөлдік құрылымына енуіне мүмкіндік беретін әлеуметтік дағдылардың бір түрі сияқты. Мектеп жасына дейінгі баланың дене, танымдық, коммуникативті, шығармашылық, әлеуметтік құзыреттілігі әлеуметтік-мәдени, жеке, құндылық-семантикалық сияқты құзыреттіліктерді қалыптастыруды қамтиды, олардың дамуы мектепке дейінгі жастағы «Мен қоғамда» және «Мен және қоғам» әлеуметтік ұстанымының қалыптасуын қамтамасыз етеді.

Е.И. Водовозова [5], Е.И. Тихеева [6] және тағы басқа да көптеген көрнекті педагогика саласының ойшылдары бұл бағытта белсенді жұмыс жүргізді. Олардың педагогикалық жаңашылдығы мен сіңірген еңбегі орыс балабақшаларына тән жұмыс бағыттарын анықтап, халық дәстүрлері негізінде мәдени-білім іс-әрекетін ұйымдастыруда болды.

Үш жастан жеті жасқа дейінгі әлеуметтік құзыреттіліктің мазмұнының және құрылымының сұрақтарын Н.И. Белоцерковец қарастырды. Өзінің зерттеу жұмысында әлеуметтік құзыреттілік жалпы түрде «мен – қоғам» қатынасын түсіну ретінде дұрыс әлеуметтік бағдар табу және өзінің әрекетін осы бағдарға сәйкесті ұйымдастыра білу біліктілігі немесе «қоғамда өмірлік нормаларын және ережелерін адамға сәйкесті орындауға мүмкіндік беретін әлеуметтік дағды ретінде» көрсетеді [7;11]. Автор әлеуметтік құзыреттілікті бала мен қоғам қойған әлеуметтік талабына бейімделудің белгілі деңгейі; әлеуметтік үдерісте қалыптасатын тұлғаның санасы ретінде қарастырады, мұнда әлеуметтік бейімделу индивидінің әлеуметтік қатынастарға көрінуінің алғашқы кезеңі болып табылады.

Әлеуметтік құзыреттіліктің құрылымы ересек бақылаушы нақты баланың мінез-құлқын 5-7 жастағы әлеуметтік сауатты мектепке дейінгі баланың мінез-құлқымен салыстыра алатындай етіп берілген.

Мектепке дейінгі білім берудегі баланың негізгі әлеуметтік дағдылары:

- этикет ережелерін сақтау шеберлігі;
- қауіпсіздік ережелерін сақтау мүмкіндігі;
- ынтымақтастық және басқалармен өзара әрекеттесу шеберлігі;
- жалпы ережелерді, келісімдерді сақтау шеберлігі;
- жанжалды жағдайларды шешудің позитивті тәсілдерін қолдану шеберлігі.

Зерттеулерге сәйкес, арнайы индикаторларды қолдана отырып, ерте жастағы балаға күтім жасау жағдайында баланың әлеуметтену деңгейін бақылау ұсынылады. Балабақшадағы мектеп жасына дейінгі баланың сәтті әлеуметтік дамуының көрсеткіші баланың дағдылары бола алады:

- баланың балалар қоғамына кіру мүмкіндігі;
- баланың басқалармен бірлесіп әрекет ету қабілеті;

- әлеуметтік нормаларды ұстану және оларға бағыну мүмкіндігі;
- баланың қалауын басқару қабілеті және т.б.

Егер балалар әлеуметтік дағдыларды дұрыс қолданса, онда олар басқа адамдармен сөйлескенде не айту керек және не істеу керек екенін жақсы біледі және басқалармен жақсы араласады.

Әлеуметтік дағдылар достық қарым-қатынас орнатуға, кез-келген ортада өзін жайлы сезінуге, басқа адамдармен қарым-қатынас жасауға дайын болуға, бейімделуге көмектеседі.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың әлеуметтік-коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруда келесі ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарды сақталуы керек:

- ізгі ниет, өзара түсіністік және сүйіспеншілік атмосферасын құру;
- басқаны тыңдай және ести білуге үйрету;
- қарым-қатынаста мимика, пантомимика және дауысты қолдану қабілетін дамыту;
- әртүрлі өмірлік жағдайдағы балалардың қарым-қатынас дағдыларын дамыту;
- сөйлеу этикетінің формулаларын қолдана білуге үйретуге бағыттау;
- құрдастарымен достық қарым-қатынасты қалыптастыру;
- қарым-қатынасқа қатысушылар арасында жанашу сезімдерін қалыптастыру;
- балалардың өзін-өзі басқара алу қабілетіне үйрету;
- жағдайды талдау қабілетін дамыту;
- балаларда қарым-қатынас дағдыларын мақсатты қалыптастыру.

Әлеуметтік дағдыларды дамыту бағдарламасын іске асыру нысандары: ақпараттық эвристикалық әңгімелер, көркем әдебиетті оқу, ойындар (сюжеттік-рөлдік ойын, драматизация, қимыл-қозғалыс ойыны, қарым-қатынастағы қиындықтарды жою, эмоционалды саланы дамыту, өзіне деген сенімділікті арттыру), бақылаулар, демалыс және ойын-сауық, жеке әңгімелесулер, коммуникациялық жағдайлар, проблемалық жағдайларды құру, драматизациялау, жобалық іс-әрекетті айтуға болады.

Әлеуметтік даму тұжырымдамасының ережелеріне сүйене отырып С.А.Козлова әлеуметтік болмыс, мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеудің маңызды құралы ретінде, мектеп жасына дейінгі балаларда әлеуметтік дағдыларды қалыптастырудың маңызды құралы ретінде әлеуметтік-мәдени ортаның объектілері мен оқиғалары ретінде қарастырылуы керек, дейді [8;76].

Әлеуметтік нысандар әлеуметтік ортаның барлық алуан түрлілігін қамтиды: сәулет құрылымдары, олардың ерекшеліктері, мәдени мекемелер, тұрғын үйлер, тұрғындардың қолымен жасалған объектілер және т.б. Әлеуметтік нысандармен танысу барысында балалар адамның және оның қызмет салаларының әртүрлі көріністерін байқайды. Олар өздері тұратын қала немесе қала, оның негізгі көшелері, ғимараттары және тұрғындардың кәсіби қызметі туралы маңызды әлеуметтік ақпаратты игереді. Жарқын әлеуметтік шаралар - Қала күні, Халықаралық балаларды қорғау күні, 1 қыркүйек және т.б., суреттер көрмесі, туған қаласы туралы фотосуреттер, әйгілі адамдармен кездесулер балалардағы эмоционалды саланы дамытады, олардың құндылық бағдары мен қоғам мақұлдаған адамдар арасындағы қарым-қатынас формалары туралы пікірлерін қалыптастырады. және мінез-құлықтың әлеуметтік заңдылықтары.

Мектеп жасына дейінгі балаларда әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру құралы ретінде өнер оқу-тәрбие процесінде маңызды орын алады. Балалар көркем әдебиеті, фольклор, ең алдымен халық ертегілері, өнер туындылары, музыка, театр туындылары тарихқа, халықтың салт-дәстүріне терең енуге ықпал етіп қана қоймай, мінез-құлық мәдениетін, басқалармен қарым-қатынас стилін қалыптастыратын, әлеуметтік тұрғыдан ұсынатын ерекше серпінге ие. Қоғамдағы мінез-құлық модельдері [9;63]. Өнер туындыларымен байланысу балаларға кейіпкерлердің іс-қимылдарының себептерін түсінуге, кейіпкерлердің мінез-құлқының себептерін түсіндіруге, өмірлік жағдайларды түсінуге көмектеседі және жинақталған тәжірибені өз мінез-құлқында қолдануға шақырады.

Мектеп жасына дейінгі балаларда әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруда ойын іс-әрекеті және оның көптеген түрлері ерекше маңызды құрал болып табылады. Балалардың алғашқы әлеуметтік дағдыларын игеруі және оларды әлеуметтік қатынастар жүйесіне «қосу» ең алдымен ойын әрекеті ресурстарымен қамтамасыз етіледі.

Әртүрлі дидактикалық жаттығулар, ойын-сауық ойындары, пәндік-дидактикалық ойындар мен рөлдік ойындар, әлеуметтік серуендерді білім беру қызметіне таңертеңгі және кешкі уақытта

енгізу әлеуметтік және коммуникативті даму процесінде балалардың алғашқы әлеуметтік дағдыларын сәтті шоғырландыруға және жетілдіруге жағдай жасайды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі қызметі және әлеуметтік тәрбиенің тиімді құралы – сюжеттік-рөлдік ойын. Балаға осындай ойындарды үйрете отырып, біз оған белгілі бір мінез-құлық, әрекет және қарым-қатынас үлгілерін ұсынамыз, ол оны ойнай алады [10;18]. Бала адамдар арасындағы қарым-қатынас қалай пайда болатыны туралы ойлана бастайды, олар өздерінің жұмысының мәнін түсінеді. Оның ойындарында нәресте көбінесе ересектердің мінез-құлқына еліктейді. Ол құрдастарымен бірге ойын жағдайын жасайды, онда әкелері мен аналарының, дәрігерлердің, даяшылардың, шаштараздардың, құрылысшылардың, жүргізушілердің, кәсіпкерлердің және т.б. рөлдеріне «тырысады».

Мектеп жасына дейінгі балалар арасында әлеуметтік дағдыларды қалыптастырудың жетістігі тәрбиеші, балалардың ата-аналарымен өзара әрекеттесуімен анықталады. Мектеп жасына дейінгі балаларда әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруда балалардың отбасыларымен өзара әрекеттесуді ұйымдастырудың формалары бірлескен экскурсиялар, жәрмеңкелер, конкурстар, концерттер, әлеуметтік жобалар болып табылады, олар аймақтық кәсіптік дәстүрлерді, ата-аналардың кәсіби қызметін, отбасылық бос уақыттарын өткізу тәсілдерін және т.б. ұйымдастыруға болады.

Әлеуметтік дағдыларды дамыту шарттары:

1. Топтағы жағымды психологиялық ахуал (балаға қызығушылық, оны қабылдауға дайын, сот емес, оған шын жүректен сену, балаға күлімсіреу, жылы сөздер қолдану).

2. Әртүрлі іс-әрекеттерді дамыту үшін топта жағдай жасау.

3. Өз құрдастарымен және ересектермен бірлескен әрекет, қарым-қатынас, белсенділіктің көрінісі, бірлескен тәжірибе, ынтымақтастық және т.б.

4. Өзара әрекеттесудің жаңа тәсілдерін дамытуға көмектесетін проблемалық жағдайларды құру. Мәселен, төмендегі жағдаятты ұсынамыз. Мақсаты: сөйлесу, сезімдер мен тәжірибе алмасу, эмоционалды және мағыналық тұрғыда ой-пікірлерді мимика мен пантомиманы қолдану арқылы дамыту. Балаларды бірқатар жағдаяттар ойнауға шақырады.

1. Екі бала ұрысып қалды - оларды татуластыр.

2. Сен шынымен топтағы балалардың бірінің ойыншығымен ойнағың келді, «ойыншығыңмен ойнауға бола ма?» деп сұра.

3. Сен көшеде әлсіз, адасқан мысықты таптың - оны ая, көмек көрсет.

4. Сен досыңды ренжіттің, одан кешірім сұрауға тырыс, онымен татулас.

5. Сен жаңа топқа келдің, балалармен танысың және өзің туралы айтып бер.

6. Сен өзіңнің баспа машинкаңды жоғалттың - балаларға барып, олар оны көрді ме сұра.

7. Сен кітапханаға келдің, кітапханашыдан сені қызықтыратын кітапты сұра.

8. Балалар қызықты ойын ойнап жатыр - балалардан сені қабылдауын сұра. Егер олар сені қабылдағысы келмесе, не істейсің?

9. Балалармен ойнап жатырсың, бір балада ойыншық жоқ, сен онымен бөліс.

10. Бала жылап жатыр, оны тыныштандыр.

11. Сен бәтеңкеңнің бауын байлай алмайсың, досыңнан саған көмектесуін сұра.

12. Саған қонақтар келді, оларды ата-анаңмен таныстыр, бөлме мен ойыншықтарыңды көрсет.

13. Сен серуеннен кешігіп келдің, анаң немесе әжеңе не айтасың?

14. Балаға таңғы ас берілді. Қаршыға бір үзім нанды алды да, допты домалатып кетті. Ешкім байқамайтындай етіп айналасына қарап, оны лақтырып жіберіп, Әлсейтке қарай лақтырып жіберді, ол көзін ұстап жылады. Қаршығаның мінез-құлқы туралы не айтасың? Қаршығаны ойнап лақтырды деп айтуға бола ма?

Қорыта айтқанда, мектеп жасына дейінгі балалардың өзінің табиғаты, әрекеті белсенді, әлеуметтік, адамдар қатынасының дүниесіне және қоршаған шындыққа оның қатынасының іс-әрекеттік сипатта екендігін есепке ала отырып, әлеуметтік дағдысының даму шарты, құралы және негізі болып табылады

Пайдаланған әдебиеттер

- 1 Назарбаев Н. Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері Жолдау. – Астана, 2017
- 2 Образование и наука. Энциклопедический словарь. / Гл. редактор Ж.К.Туймебаев. Ред.кол: А.Е.Абылкасымова, И.Б.Бекбоев, М.В.Рыжаков., Н.Б.Калабаев, С.Ж.Пралиев, Г.М.Мутанов, Г.М.Кусаинов. – Алматы: Атамура, 2008. – 448 с.
- 3 Бернштейн Н.А. Физиология движений и активность / под ред. О. Г. Газенко; изд. подгот. И. М. Фейгенберг; редкол.: А.А. Баев (пред.) и др.; АН СССР. — М. : Наука, 1990. — 494 с.
- 4 Социология: Хрестоматия. – Алматы: Ғылым, 1998. – 213 с.
- 5 Горбылева Е.В. Воспитательные ценности в педагогическом наследии Е. Н. Водовозовой: 13.00.01– общая педагогика, история педагогики и образования, автореф. дисс.... канд. пед. наук. – Смоленск, 2002. – 16 с.
- 6 Шульгина Е.В. Наследие Е.И. Тихеевой как целостная педагогическая система: 13.00.01– общая педагогика, история педагогики и образования, автореф. дисс.... канд. пед. наук. – Москва, 2007. – 17 с
- 7 Белоцерковец Н.И. Формирование социальной компетентности детей 3-7 лет в условиях открытого дошкольного образовательного учреждения. 13.00.01– общая педагогика, история педагогики и образования, автореф. дисс.... канд. пед. наук. – Карачаевск, 2002. – 14 с.
- 8 Козлова С.А. Теория и методика ознакомления дошкольников с социальной действительностью: учеб. пособие для студентов средн. пед. учеб. завед. -М.: Академия, 1998. - 160 с.
- 9 Радзивилова М.А. Воспитание дошкольников в процессе полоролевой социализации: дис. . канд. пед. наук. Волгоград, 1999. - 177 с.
- 10 Коломийченко Л.В. Социальное развитие детей дошкольного возраста в культурологической парадигме образования: 13.00.01– общая педагогика, история педагогики и образования, автореф. дисс.... док. пед. наук. – Пермь, 2008. – 26 с.
- 11

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

С.Н. Жиенбаева¹, К.М. Ақбергенова²

¹д.п.н., профессор

² магистрант 2 курса специальности 6М010100- Дошкольное обучение и воспитание

^{1,2} Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан

Saira27111@gmail.com

В статье представлен обзор и зарубежной литературы, освещающий развития социальных навыков у детей дошкольного возраста. Определены понятия «навык», «социальные навыки», базовые социальные навыки ребенка, какие основные методы помогают их развивать. Обсуждаются психологические проблемы социального взаимодействия детей, особенности их общения и коммуникаций; факторы, определяющие качество взаимодействия. Выделены основные этапы формирования социального навыка, уровня сформированности социальных навыков, показателями успешного социального развития дошкольника в детском саду.

Ключевые слова: навыки, социальные навыки, детей дошкольного возраста, социального развития.

PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF FORMATION OF SOCIAL SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN

S.N. Zhienbaeva¹, K.M. Akbergenova²

¹ Dr. Sci. (Pedagogy), Professor,

² master student of the 2nd year of specialty 6M010100- Preschool education and upbringing

^{1,2} Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan,

saira27111@gmail.com

The article presents a review of foreign literature illuminating the development of social skills in preschool children. The concepts of “skill”, “social skills”, basic social skills of the child, what basic methods help to develop them are defined. The psychological problems of the social interaction of children, the features of their communion and communications are discussed; factors determining the quality of interaction. The main stages of the formation of social skills, the level of formation of social skills, indicators of successful social development of a preschooler in kindergarten are highlighted.

Key words: *skills, social skills, preschool children, social development*

Редакцияға 11.10.2019 түсті.